

FLÖRT ŞİDDETİNİN FARKLI GÖRÜNÜMLERİ: MERSİN ÜNİVERSİTESİ ÖRNEĞİ**Doç. Dr. Neriman AÇIKALIN*****Dr. Öğr. Üyesi Burak ŞAHİN******Özet**

Flört şiddeti, romantik bir ilişkide yaşanan, fiziksel, psikolojik, cinsel, sözel, ekonomik her türlü şiddeti ifade eden bir kavramdır. Flört şiddeti her yaşta yaşanabilir, ancak duygusal yoğunlukları ve kimlik karmaşaları nedeniyle üniversite gençliğinin flört şiddetine maruz kalma ihtimali fazladır. Bu çalışma, flört şiddetinin içeriğini üniversite öğrencilerinden elde edilen veriler aracılığıyla ortaya koymayı hedeflemektedir. Bu bağlamda, 100 kadın ve 100 erkek olmak üzere toplam 200 Mersin Üniversitesi öğrencisiyle, anket ve derinlemesine görüşme tekniği kullanılarak flört şiddeti üzerine sosyolojik bir araştırma yapılmıştır. Veriler ışığında çeşitli kategoriler oluşturulmuştur. Bu kategoriler, flört şiddetinin fiziksel ve sözlü şiddet unsurlarının yanı sıra gündelik hayata yayılan ve pek de fark edilmeyen taraflarının da bulunduğunu göstermektedir. Diğer yandan, cinsiyetler arası eşitsizliğin duygusal ilişkileri kapladığı görülmektedir. Erkekler baskınlık kurmak için tüm ataerkil kodları kullanmaktadır. Kadınlar ise bu baskıya bazı direniş stratejileri ile karşılık vermektedir. Şiddetin bir döngü haline geldiği ve şiddete maruz kalanların yalnızlık korkusu nedeniyle döngüyü kırmadıkları görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Flört Şiddeti, Toplumsal Cinsiyet, Erkeklik.**DIFFERENT APPEARANCES OF DATING VIOLENCE: THE CASE OF MERSIN UNIVERSITY****Abstract**

Dating violence is a concept that expresses all kinds of physical, psychological, sexual, verbal, economic violence experienced in a romantic relationship. Dating violence can occur at any age, but university youth are more likely to be subjected to dating violence due to their emotional intensity and identity conflicts. This study aims to reveal the content of dating violence through the data obtained from university students. In this context, a sociological study on dating violence was conducted with a total of 200 Mersin University students, 100 female and 100 male, using questionnaires and in-depth interviews. Various categories were created in the light of the data. These categories show that besides physical and verbal violence, there are also unnoticed aspects of dating violence that spread to daily life. On the other hand, it is seen that the gender inequality occupies emotional relationships. Men use all patriarchal codes to establish dominance. Women respond to this pressure with some strategies of resistance. Violence becomes a cycle and those who are exposed to violence cannot break the cycle due to fear of loneliness.

Keywords: Dating Violence, Gender, Masculinity.

* Mersin Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Sosyoloji Bölümü, ORCID: 0000-0003-1574-1912, acikalin@mersin.edu.tr

** Ardahan Üniversitesi İnsani Bilimler ve Edebiyat Fakültesi, Sosyoloji Bölümü, ORCID: 0000-0001-9051-6841, buraksahin@ardahan.edu.tr

Giriş

Flört şiddeti her dönemde var olan, ancak yansımalarının ve sonuçlarının son yıllarda gündem olmasıyla birlikte araştırılma sıklığı artan bir olgudur. Toplumsal cinsiyet kodları partnerler arasındaki ilişkiyi de belirlemektedir. Bu kodların eşitsiz ve ayrımcı muhteviyatı ile söz konusu şiddet arasında simetrik bir bağ bulunmaktadır. Diğer bir deyişle, flört şiddeti, toplumsal cinsiyet kültürünün ürettiği ve kuşaklar boyunca yeniden ürettiği erkek üstünlüğü ideolojisine dayalı “kadınlık” ve “erkeklik” kavramlarının flört ilişkisi bağlamında kendini ortaya koyuş biçimidir. Bu çalışmanın konusu, romantik ilişkilerde görülen şiddet örüntüsünün içeriğidir. Bu bağlamda, Mersin Üniversitesi öğrencilerinden elde edilen verilerden istifade edilmiştir. Kuşkusuz, gençler arasında görülen şiddet olgusu, topluma hâkim olan toplumsal cinsiyet kültüründen bağımsız değildir. Fakat aile gözetiminden uzak bir kentte eğitim hayatını sürdürmek, daha önce karşılaşılmamış bir sosyal çevrenin içine girmek, buldukları dönemin kimlik arayışları ve duygusal beklentiler ile dolu olması flört şiddetini anlamamız açısından üniversite gençliğini özel kılmaktadır.

Türkiye'nin toplumsal cinsiyet eşitliği karnesine bakıldığında toplumumuzda cinsiyet eşitsizliğinin yaşamın tüm alanlarına hâkim olduğunu görülmektedir. Dünya Ekonomik Forumu Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği Raporu'na göre Türkiye, 149 ülke arasında 130. sırada yer almaktadır. Rapora göre, Türkiye'de kadınların %33,46'sı işgücüne katılma olanağı bulurken, erkeklerde bu oran %76,51'i göstermektedir. TBMM'de kadın milletvekili sayısı 104 ve oranı %17,4'tür. Kadınlar ekonomik katılım ve fırsat eşitliğinde 131. sırada yer alırken, eğitimde bu sıra 106, sağlıkta 67 ve politik katılımında 113'tür (WEF, 2018: 277). Yükseköğretim Kurulu verilerine göre, toplumsal cinsiyet eşitsizliği akademik alanda da devam etmektedir. Örneğin, 2019 yılı verileriyle, Türkiye'de kadın rektör oranı %8, dekan oranı ise %17,5'tir (KASAUM, 2019).

Eğitim kurumundan aile kurumuna, siyaset kurumundan ekonomi kurumuna kadar hayatın her alanında kendini gösteren toplumsal cinsiyet eşitsizliği ve kadının ikincil konumu, toplumsal hayatımızdaki tüm ilişkilere yansıdığı gibi kaçınılmaz olarak flört ilişkilerinde de anlamlı bir veri olarak karşımıza çıkmaktadır. Connell, toplumsal cinsiyet eşitsizliği ve şiddet arasındaki bağı kurarken iktidar kavramından yararlanmaktadır. Bu anlamda, erkek şiddeti, bireysel sapkınlıklar ve toplumsal düzenden sapmak olarak sunulması bir yana en açık anlamda iktidar eşitsizlikleri ve erkek üstünlüğü ideolojilerine köklü bir biçimde yerleşmiş bir “kişiden kişiye” şiddet biçimi olarak bu düzenin bir uygulamasıdır. Böylece şiddet, kurumları ve onların örgütlenme biçimlerini de içeren bir bileşimin parçası olarak ortaya çıkmaktadır (Connell, 1998:150-151). Bu çalışmanın problemini flört şiddetinin kaynaklarını ve görünümünü üniversite gençliği bağlamında ortaya koymak oluşturmaktadır. Flört şiddetinin sosyalizasyon sürecinde edinilen toplumsal cinsiyet

rollerinin performansa dökülen alanlarından biri olduğu görülmektedir. Erkekler ve kadınlar “sorun çözmeye” hususunda içselleştirdikleri usulleri ilişkilerine de taşımaktadır. Erkekler “doğrudan” bir şiddeti tekrarlamakta, kadınlar ise daha edilgen ve dolaylı bir şiddet biçimini uygulamaktadır. Fakat aktörlerin tutum ve davranışları yekpare değildir; şiddeti yansıtırma biçimleri çeşitlilik arz etmektedir. Çalışmada yer alan kategoriler aracılığıyla bu görünüm aktarılmaya çalışılmaktadır. Çalışmada öncelikle flört şiddetinin tanımı yapılmış, ardından çalışmanın metodolojisi hakkında bilgi verilmiş, son bölümde de bulgular aktarılmıştır.

1. Flört Şiddeti

Tüm şiddet biçimlerinde olduğu gibi, flört şiddetinde de temel saik, karşı taraf üzerinde üstünlük ya da hâkimiyet kurmaktır. Bu anlamda, flört şiddeti her şeyden önce toplumsal cinsiyet temelli bir şiddet türüdür. Diğer bir deyişle, bir flört ilişkisinde şiddet var ise, tarafların toplumsal cinsiyetlerine yükledikleri anlamın ve içinde yaşadıkları toplumsal cinsiyet kültürünün kişilerin birbirlerine davranış ve tutumlarına taşındığı anlamına gelmektedir. Flört şiddeti, romantik ilişiklerde, taraflardan birinin ya da her iki ikisini de diğerine, fiziksel, cinsel, ekonomik, psikolojik ya da dijital şiddet uygulamasını ifade etmektedir.

Flört şiddeti, flört süreci bağlamında, evli olmayan çiftin birbirlerine fiziksel ve psikolojik şiddet eylemi gerçekleştirilmesi veya tehdidi anlamına gelmektedir (Bookwala vd., 1992: 298). Flört şiddeti bir flört ilişkisinde fiziksel, cinsel, sözel taciz ve tehdidi veya gizli gizli takip etmeyi tanımlamak için kullanılan bir terimdir. Bir başka tanıma göre, flört şiddeti bir flörtte partnere acı vermek, yaralamak niyetiyle bilinçli olarak gerçekleştirilen, fiziksel güç kullanma, fiziki güç kullanma ile tehdit etme, cinsel taciz, tecavüz ve psikolojik kötü muamele gibi davranışların tümüdür. Flört şiddeti bir flört ilişkisinde bireylerin partnerlerine bilinçli olarak zarar verme amaçlı sergiledikleri davranışlardır (Özdere ve Kürtül, 2018: 124). Flört şiddeti şiddetin samimi ve yakın ilişkiye sızabileceğine ilişkin önemli bir örnektir. Bu bakımdan aile içi şiddet ile bazı benzerlikler kurmak da mümkündür. Zamanın sürekli birlikte geçirilmesi, karşılıklı etkinin yoğunluğu bakımından benzerlikler olsa da genellikle çocuğun olmaması, ekonomik bağın bulunmaması gibi farklılıklar yer almaktadır (Sugarman ve Hotaling, 1989: 3-4).

Çocukluk döneminde istismara ve ihmale uğramanın, okulda veya toplumda şiddet mağduriyeti yaşamının bireylerin ileriki yaşantılarında şiddet mağduriyeti yaşama veya şiddeti uygulama açısından risk faktörü olabileceği düşünülmektedir. Bunun yanında, ebeveynleri arasındaki şiddete tanık olunması da flört şiddetine maruz kalma veya şiddeti uygulama olasılığını etkilemektedir. Çocukluk çağında evde şiddet ile sıklıkla karşılaşmak, çocuklara şiddetin bazı

...

(akademik, hakemli, indexli, uluslararası dergi)

durumlarda olağan olduğunu benimsetmektedir. Bu benimseme sosyalizasyon süreçlerine derinden bir iz bırakmaktadır. Erkekler şiddet kullanmayı ve kadınlar da buna tahammül etmeyi ya da saldırgan davranışları hoş görmeyi içselleştirmektedir. Şiddeti kabullenen tutumlar geliştirmenin, bilhassa kadınlar açısından önemli bir risk faktörü oluşturduğunu belirtmek gerekmektedir. Bu bağlamda, toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin kalıp yargıların da flört şiddetine yönelik davranışları ve flört şiddetinin uygulanmasını etkileyen önemli değişkenlerden biri olduğu kabul edilmektedir. Bazı çalışmalarda, güvensiz bağlanma duygusuna sahip olan kimselerin flört şiddet davranışında daha fazla buldukları ve birlikte oldukları kişilerin şiddet davranışlarının mağduru oldukları belirtilmiştir (Türk vd., 2020: 76-77). Çocukluk döneminde şiddete maruz kalma, aile ile olan bağların düzeyi, alkol ve madde kullanımı ile flört şiddeti arasındaki ilişki konusunda bulgular aktarılmıştır. Feministler, kadına yönelik geleneksel ve ataerkil tutumların etkisiyle şiddetin toplumda sürdürüldüğünü öne sürmektedirler. Bazı çalışmalar, kadınlara yönelik geleneksel ve muhafazakâr tutumların, erkekler tarafından uygulanan flört şiddetini önemli ölçüde etkilediğine dair kanıtlar bulmuştur. Ebeveynler arasındaki şiddete tanıklık ile yakın partner şiddeti arasındaki ilişkide doğrudan bir bağ bulunmaktadır (Gover vd., 2008: 1670-1672).

Şiddet, tüm sosyoekonomik gruplarda oluşsa da bazı ülkelerde özellikle alt sosyoekonomik gruplarda flört şiddetinin daha sık ve şiddetli olduğu söylenebilir. Başarılı erkek olma biçimindeki toplumsal norm ile yoksulluk bir arada olduğunda erkekler kendilerini büyük bir gerilim içerisinde bulmaktadır. Erkeklerin kadınlara şiddet uygulamalarında bu gerilim önemli etmenlerden biridir. Kültürler arası araştırmalar erkek egemenliğinin daha güçlü bir ideoloji kabul edildiği toplumlarda daha fazla flört şiddeti görüldüğünü göstermektedir (Türk vd., 2020: 76-77). Ampirik kanıtlar cinsiyet rolü konusunda geleneksel bir tutuma sahip olan erkeklerde şiddete yatkınlığı göstermektedir (Bookwala vd., 1992: 299). Kültürel normlar şiddetin flörtün kabul edilebilir parçası olarak görülmesine sevk edebilmektedir. Erkeğin baskınlığını her kurumda meşru gören kültürel normlar şiddet konusunda erkeği destekleyip cesaretlendirebilir, kadının uysallığını zorunlu kılabilir (Sugarman ve Hotaling, 1989: 11). Ayrıca kadınların erkeklerden toplumsal roller konusundaki talepleri de şiddeti simbiyotik bir ilişki içine sürükleyebilmektedir.

Araştırmalar, üniversite öğrencilerinin flört şiddetine karşı savunmasız olduklarını, çünkü bu zorlu yıllarda pek çok kişinin romantik ilişkilere kendilerini teslim ettiklerini ve enerjilerini bu yönde sarf ettiklerini ortaya koymaktadır. Ergenlerde ve gençlerde flört şiddeti üzerine yapılan ilk araştırmalar, kadınların flört partnerleri tarafından mağdur olma ihtimalinin erkeklerden daha yüksek olduğunu öne sürmektedir. Libby Bergman, kadınların flört partneri tarafından uygulanan

cinsel ve fiziksel şiddetin mağduru olma olasılığının erkeklerden önemli ölçüde daha yüksek olduğunu bildirmektedir. Bazı araştırmalar, erkekler ve kadınlar için eşit flört şiddeti mağduriyet oranları bildirmiştir. Örneğin Melanie Harned, kadınların %82'sinin ve erkeklerin %87'sinin psikolojik taciz kurbanı olduğunu ve kadınların %22'sinin ve erkeklerin %21'inin bir partnerden fiziksel flört şiddetine maruz kaldığını bildirmiştir (akt. Gover vd., 2008: 1669).

Flört şiddetinin ortaya çıkmasıyla çoğunlukla ilişkilendirilen duygu romantik kıskançlıktır. Kıskançlık flört ilişkilerinde saldırgan davranışlara yol açan bir çatışma kaynağıdır. Kadınların kıskançlığının daha çok ilişkiye bağımlı olduğu, erkeklerin kıskançlığının ise geleneksel cinsiyet rolü tutumlarıyla ilişkili olduğu görülmektedir (Bookwala vd., 1992: 299-300). İnsanlarda kendisini kurban olarak tanımlama durumu yaygınken, şiddetin başlatıcısı olarak görmeleri nadirdir, inkâr söz konusudur ve genellikle karşı taraf suçlanmaktadır. Kıskançlık ve kontrol edilemeyen öfke bu inkâr ve suçlama organizasyonunun en sık karşılaşılan görüngüleridir (Sugarman ve Hotaling, 1989: 12).

Flört şiddetinin başlangıcı genellikle fark edilmemektedir. Şiddet mağdurları partnerlerinin aşırı ilgisini ve kıskançlığını aşkın bir parçası olarak düşünebilmektedir. Başlarda karşı tarafın davranışlarını kontrol etme, giydiğine, kiminle görüştüğüne karışma, nereye gittiğine karışma şeklinde başlayan tutum ve davranışlar, ilerleyen zamanlarda partner üzerinde güç ve kontrol sahibi olma amaçlı taciz ve şiddete dönüşebilmektedir. Şiddetin genelde erkek davranışı olduğu konusundaki genel algıya rağmen, şiddetin iki yönlü olduğu ilişkilerde, bir bireyin hem saldırgan, hem de kurban olma olasılığının yüksek olduğu dile getirilmektedir. Erkekler ve kadınlar için şiddetin şekli gibi nedeni de farklılık içermektedir. Kadınlar genelde fiziksel şiddete uğrarken, erkekler ise sözel ve duygusal şiddete, tehdit ve eşyalarına zarar verilme şeklinde şiddete maruz kalmaktadır (Özdere ve Kürtül, 2018: 124-125). Flört şiddetinin hukuki kanala nadiren taşınması, hafife alınması ya da olağan görülmesi söz konusudur (Sugarman ve Hotaling, 1989: 6). Bu durum, flört şiddetini görünmez hale getirip bireylerin hayatının her nüvesine yaymaktadır.

2. Araştırmanın Metodolojisi

Üniversite gençliği; kimlik gelişimleri, sosyal çevrelerinde yaşanan büyük dönüşüm, çevreyle birlikte mekânların da çeşitlenmesi bakımından özel bir gruptur. Flört şiddeti, kendilerini ve başkalarını tanımlamada yeni bir safhaya giren bu grubu kuvvetle etkileyebilmektedir. Bu çalışmada, flört şiddetinin üniversite gençliğinde hangi biçimlerde meydana geldiğini ortaya koymak amaçlanmıştır. Üniversite gençliğinin flört şiddetini neden ve hangi kategorilerde ürettiğini açıklayabilmek amacıyla Mersin Üniversitesi öğrencilerinden elde edilen veriler yorumlanmıştır. Araştırma verileri Aralık 2018-Mayıs 2019 tarihleri arasında toplanmıştır.

Toplam 200 kişiden oluşan örneklemin %50'sini kadın, %50'sini ise erkek öğrenciler oluşturmaktadır. Öğrencilerin %15,5'i 18-20, %80'i 21-25 ve %4,5'i ise 26+ yaş aralığındadır. Örneklemin tümü, Mersin Üniversitesi'nin lisans öğrencilerinden oluşmaktadır. Örneklemin %31'i Fen-Edebiyat Fakültesi, %6'sı Turizm Fakültesi, % 4,5'i Hemşirelik Fakültesi, %1,5'i Güzel Sanatlar Fakültesi, %1'i İletişim Fakültesi, %4,5'i Tıp Fakültesi, %0,5'i Eczacılık Fakültesi, %14,5'i İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, %7'si Eğitim Fakültesi, %16'sı Mühendislik Fakültesi, % 9'u Teknik Bilimler Fakültesi, %3'ü Mimarlık Fakültesi ve % 1,5'i Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu öğrencilerinden oluşmaktadır. Öğrencilerin %12'si 1.sınıf, %28,5'i 2.sınıf, %26,5'i 3.sınıf ve %33'ü ise 4. sınıf öğrencisidir.

Anne-baba eğitim düzeylerine bakıldığında, katılımcıların annelerinin %6'sı okumaz-yazmaz, %2'si ilkokul terk, %46'sı ilkokul mezunu, %13,5'i ortaokul, %26'sı lise mezunu, %0,5'i ön lisans ve %6'sı üniversite mezunudur. Katılımcıların babalarının %1,5'i okumaz-yazmaz, %1'i ilkokul terk, %33'ü ilkokul mezunu, %15,5'i ortaokul mezunu, %32,5'i lise mezunu, %0,5'i ön lisans mezunu, %15'i üniversite mezunu, %0,5'i lisansüstü mezunudur. Örnekleme yer alan öğrencilerin %13,5'i köyde, %15,5'i kasabada ve %71'i ise kentte doğduklarını belirtmişlerdir.

Örnekleme yer alan öğrencilerden, %29,5'i ilişkilerinin bir yıldan daha kısa bir süredir devam ettiğini, %22,5'i 1-2 arası, %22'si 2-3 yıl arası, %25'i 3-4 yıl arası ve %1'i ise 4 yıldan uzun süredir ilişkilerinin devam ettiğini ifade etmişlerdir. %86,5'i daha önce de ilişki yaşamıştır. Öğrencilerin, %19,5'i daha önce 1, %28'i 2, %11'i 3, %9,5'i 4 ve %18,5'i 5 ya da daha fazla ilişkilerinin olduğunu belirtirken, %13,5'i ise şu anda yaşadıkları ilişkinin ilk ilişkileri olduğunu belirtmişlerdir. Flörtleri ile nerede tanıştıklarına ilişkin soruya ise, %44'ü okulda, %36,5'i arkadaş ortamında, %14'ü sosyal medyada, %2'si iş ortamında yanıtını vermiş; %3,5'i ise sevgilileriyle aile ortamından tanıştıklarını/uzaktan akraba olduklarını söylemiştir. Yani ilişkiler ağırlıklı olarak, okul ve arkadaş çevresi yoluyla başlamaktadır.

Araştırmada veri toplama tekniği olarak, yarı yapılandırılmış anket formu ve derinlemesine görüşmeler kullanılmıştır. Anket formunda, öğrencilerin demografik bilgileri, anne-baba eğitim düzeyi, yaşadıkları romantik ilişki sayısı, ortak zaman geçirme, karşı taraf üzerinde uygulanan bedensel müdahaleler, sosyal medya kullanımı müdahaleleri, sosyal çevrelerini belirleme ve kısıtlama girişimleri gibi bölümlerden oluşan sorular yöneltilmiştir. Bunlara ek olarak, bu başlıklarda yer alan sorulara ilişkin ataerki, şiddet, kadın erkek eşitliği gibi alanlarda derinlemesine mülakatlar da gerçekleştirilmiştir.

3. Araştırmanın Bulguları

Flört şiddetinin farklı görünümelerini ortaya koymak amacıyla Mersin Üniversitesi öğrencileriyle yapılan araştırmanın bulgularına göre, toplumun erkeklere ve kadınlara biçtiği roller duygusal ilişkiye de doğrudan taşınmaktadır. Örneğin, erkek çoğu zaman bir yerde “hesabı ödeyen”, “ailesine ve çevresine karşı ilişkisini ilan eden” taraf olurken, kadından hesabı ödemesi ya hiç beklenmemekte ya da kadına düşük ücretleri ödeme “hakkı/izni” verilmektedir. Ayrıca kadının ilişkisini gizli tutması beklenmektedir. Güçlü, güven duyulan biri olmak, bedensel ve ekonomik yetkinliğe sahip olmak erkek olmanın en temel değerleri olarak ortaya çıkmaktadır. Erkeğin baskınlığına karşı kadınlar ise birtakım stratejilerle hareket etmektedir. Erkeğin baskın yönünü kırmaya yönelik stratejilerin yanı sıra ilişkiyi “denetleme” hedefiyle bazı davranışlarda buldukları anlaşılmaktadır.

Formel eğitimin sadece gençlerin teknik ve mesleki bilgi edinmelerini sağladığı, toplumsal cinsiyet kültürüne ilişkin yaygın, egemen anlayış üzerinde bir değişiklik oluşturmadığı görülmektedir. Bu nedenle, birbirlerinin dış görünüşünden, sosyal çevrelerine, sosyal medya hesaplarından, gelecek planlarına kadar karşılıklı müdahil oldukları halde, ilişkilerinde şiddet olduğunu düşünenlerin oranı sadece %29’dur. Burada, önemli unsurlardan biri de gençlerin “şiddet” kavramıyla neyi anladıklarıdır. Gençlerin şiddet denilince sadece fiziksel şiddeti anlamaları ve kabul etmeleri, diğer şiddet biçimleri konusunda farkındalık oluşmasını engellediği gibi, şiddetin sürmesi sonucunu da doğurmaktadır.

Erkeklerde şiddetin normalleştirilmesi ve meşru kılınması; iktidar ilişkilerinin üstününün örtülmesi, erkek çocuklarının şiddet içeren davranışlarının etrafta yeterince kötülük olduğu gerekçesiyle onaylanması ve ödüllendirilmesi yoluyla gerçekleşmektedir (Franklin, 1987: 50).

Şöyle ki, birbirimizin kıyafetine karışıyoruz. Kendimizce haklı sebeplerimiz var. Dışarıdaki “aç kurtlara karşı” birbirimize müdahale ederiz. Aşırıya kaçmadığı sürece sorun olmaz (Erkek, 21, BESYO).

Araştırmadan elde edilen bulgular dokuz kategori altında tasnif edilmiştir.

3.1. Erkeklik Kimlik Sunumu

“Erkeksi olan”ın yükünü taşıyan erkeklik, erkeğe atfedilen toplumsal değerlerin birikimidir. Erkeğin gücünün ölçütlerini sunan, erkek için uygun görülen toplumsal öğelerle girdiği bağlamı ortaya çıkaran bir genellemedir (Hearn, 2007: 390). Erkeklik yalnızca erkeğe münhasır olarak görülen nitelikler değildir, ayrıca bu niteliklerin şiddetle savunulması manasına da gelmektedir. Erkeklik katı bir temel üzerine inşa edilmektedir; ancak kültürel zemininin kaygan ve akışkan olduğu açıktır. Bu durum erkekliğin politik, ekonomik ve sosyal koşullara göre değişmesi ile

bağlantılıdır (O'Reilly, 2001: 9-10). Diğer taraftan bu dikey denilebilecek farklı tanımlama ve yorumlama süreci yatay değişkenlere de tabi tutulmaktadır. Bir topluluk içerisinde bile erkeklik birtakım "tutulmalara" maruz kalabilmektedir. Erkekliğe yönelik şedit tanımlamalar ile erkekliğin "kaygan" içeriği erkeklerin gerilimine neden olmaktadır. Erkekliğin normatif açıklamasında hep "yumuşak", "nazik", "soğukkanlı", "cesur", "karakter sahibi" olmak yer almaktadır (Person, 2009: 4-5).

Erkekliğin kimlik sunumu, tahakküm, sömürü veya baskıya yönelik istek ile içinde zayıflığa yer olmayan "erkekler" dünyasından dışlanmaya dair korkuya dayalıdır. Diğer bir deyişle, "cesaret" denilen şeyin kökü çoğu zaman bir tür korkaklıktır. Bu anlamda erkeklik fazlasıyla ilişkisel bir kavramdır. Erkeklik, diğer erkeklerin önünde ve onlar için, kadınlığa karşıt olarak ve her şeyden önce kişinin kendi içindeki bir tür dişil korkusu içinde inşa edilmiştir (Bourdieu, 2015: 69). Erving Goffman günlük yaşamda benliğin sunumuna ilişkin analizlerinde "sahne önü/vitrin önü" ile "sahne arkası" kavramlarını ele almakta ve bu iki alanda meydana gelen davranış değişikliklerine neden olan dinamiklere bakmaktadır. Takımın her bir üyesi, bir taraftan seyirci tarafından kayda değer bir karakter olarak düşünülme isterken, diğer yandan da takım arkadaşları tarafından sadık ve disiplinli bir oyuncu olarak düşünülme arzulanmaktadır. Sahne arkasında oyuncular birbirlerinin moralini yüksek tutmaya çalışmakta ya da sahneleyecekleri gösterinin iyi geçtiğine dair bir izlenimi sürdürmek istemektedirler (Goffman, 2004: 127-128).

Bu bağlamda, karşı cinsle ilişkilerde dikkat edilmesi gereken husus ortak erkeklik normlarının dışına çıkmamak, diğer bir deyişle, kolektif beklentilere sadık kalmak ve disiplinli bir oyuncu olarak sahne önü performansını gerçekleştirmektir. Bu aynı zamanda, "sıkı bir erkek kardeşliği" ile oyuncuların birbirlerinin morallerini yüksek tutmaları oyunun devamlılığı için de bir esastır. Erkek homososyal ortamlarda, kadınlarla olan ilişkilerini ve bu ilişkilerinde sergiledikleri performanslarını abartarak birbirlerine anlatmalarıyla karşımıza çıkmaktadır. Ancak, sahne önündeki bu oydaşma ve kardeşlik, karşı cinsle yalnız kaldığında farklılıklar gösterebilmektedir. Örneğin, erkekler, ev içinde kimsenin görmediği bir alan olan yerleri silme ya da bulaşık yıkama işine daha gönüllüken; çamaşır asma ya da pencere silme gibi, kolektif beklentileri zedeleyecek ve oyunun devamlılığına gölge düşürecek işlere pek gönüllü değildirler. Bu çalışmada da, erkekler sahne önü oyunculuk gereklerini terk etmeden ilişkilerini sürdürmenin yollarını bulmaya çalıştıkları tespit edilmektedir.

Evet, yalnızken çok iyi, arkadaşları ile birlikteyken farklı oluyor. Örneğin çantam ağırta yalnızken taşır. Ama arkadaşları varken "hanımcılık" diye dalga geçtiklerinden dolayı taşıyor (Kadın 19, Turizm Fakültesi).

...

(akademik, hakemli, indexli, uluslararası dergi)

Arkadaşlarının yanında konuşmamı pek istemez (Kadın, 22, Fen-Edebiyat Fakültesi).

Arkadaşlarıyla bir araya geldiğinde artistlik olsun diye ben şöyleyim böyleyim diye ilişkimiz hakkında abartabiliyor. Ben de arkadaşlarının yanında onu bozmuyorum (Kadın, 21, Eğitim Fakültesi).

Arkadaş ortamında iyi olabiliyor ama bazen de herkesin içinde bana bağıırır. Ben mesela masada o elimi tutarken farkında olmadan elimi çekip içeceğimi içtim. Bana surat yaptı, ne yapmaya çalışıyorsun falan, dedi. Bu tarz şeyler (Kadın, 21, İİBF).

Pierre Bourdieu'ye göre olumlu ya da olumsuz olsun, "kolektif beklentiler", dayattıkları öznel beklentiler aracılığıyla bedenlere kalıcı yatkınlıklar biçiminde kazanmaya meyletmektedir. Cinsler arasındaki bölünme, bedene gömülü haliyle aktörlerin "habitus"unda yer almaktadır; buralarda algılama, düşünme ve eylem şemaları sistemleri olarak işleyiş göstermektedir. Toplumsal algı ve dil açısından apaçık bir belirginlik taşıyan dişil cinsle kıyasla eril cinsin işaretsiz, diğer deyişle yansız gibi görüldüğü çoğu defa dile getirilen bir gözlemdir. Örneğin, namus kavramının, bedenin denetimi ve kontrolünün, kamusal alanda eyleme ve görünüş biçiminin eril iktidarın gözünden tanımlanması ve kontrole tabi tutulması, erkeğin "işaretsiz/nötr" görüldüğünün açık kanıtlarıdır (Bourdieu, 2015: 20-22). Cinsellik çağrışımı olacak ise, bu sadece kadın bedenine dair bir durumdur. Kendisine ait olmayan bedeni, ancak bir erkeğin kontrolünde varlığını sürdürebilir.

Ben müdahale ediyorum ama o edemez. Çünkü edebilecek bir şey yok. Erkeğim ben, ne giyinebilirim ki? Müdahale etme durumunda güvende hissettiriyor. Dışarıda başıboş çakal çok da o yüzden (Erkek, 20, Mühendislik Fakültesi).

Koruyan/korunan ilişkisinde korunan kendisini aciz ve güçsüz hissederken, koruyan kendisini güçlü hissetmektedir.

Kendimi hiçbir yerde olmadığım kadar iyi hissediyorum. Güvende de hissediyorum, bunun sebebi onun yanındayken kendimi güçlü hissetmem (Erkek, 23, Kamu Yönetimi).

Tüm toplumsal dünyada, aynı zamanda bedene gömülü halde, eyleyicilerin, düşünme, algılama eyleme şemaları aynı zamanda cinsler arasındaki bölünmeye de işaret eder ve bu bölünme toplumsal yapı ile toplumsal pratik arasındaki bağda kendisini erkek ve kadın habitusları biçiminde ortaya koymaktadır. Bu habitus kadın ve erkeklerin belirli şekillerde hareket etmelerini ve tepki göstermelerini sağlayan bir eğilimdir (Bourdieu, 2015: 21). Diğer bir deyişle, toplumsal yapı içinde, kadınların kendilerini "kadınsı", erkeklerin ise "erkeksi" hissetmeleri ve bu kadınsılık ve erkeksiliğin içini doldurdukları biçimiyle eylemelerini ifade etmektedir. Örneğin, erkeklik habitusu kendisini koruyan, güçlü, cesur biçimlerinde sergilediği gibi, bu güçlü olmak bizim toplumsal cinsiyet kültürümüzde ve neredeyse evrensel bir biçimde "ekonomik güç"te de kendini sergileme ihtiyacı duymaktadır. Katılımcıların %55'i hesabı erkeklerin ödemesi gerektiğini ve mevcut

... (akademik, hakemli, indexli, uluslararası dergi)

ilişkilerinde de bunun bu şekilde seyrettiğini belirtmişlerdir. %13'lük bir oran ise, hesapların büyük payını erkeğin ödediğini, kahve, çay hesabı gibi ödemeleri ise kadınların yaptığını, yani cinsiyetler arasında erkek egemen bir ekonomik iş bölümü olduğunu ifade etmişlerdir.

Hayır, yaşamıyoruz, çünkü gerilim yaşatmıyorum. Her şey usulüne göredir, hesabı erkek öder. Kendisi hesap ödeme konusunda imada bulunmadan zaten ben öderim. Bulunmaz da (Erkek, 21, BESYO).

Ödeme yapmasını beklemem ben yaparım. Param yoksa dışarı çıkmayız (Erkek, 20, BESYO).

Gerilim yaşamıştık en başında ama konuşup, "benim olduğum yerde hesap ödeyemezsin" demişti (Kadın, 21, Tıp Fakültesi).

Ona hiç hesap ödetmem. Tabii ki param olmazsa öder, fakat ben cebimde para yokken yanına gitmem zaten. Ben böyle yetiştirildim (Erkek, 22, Mühendislik Fakültesi).

Eril tahakküm açısından kadın bedeni sadece erkek için vardır ve kadının kendisine ait değildir, tüm kontrol ve kullanım hakkı tümüyle erkeğe aittir ve kamusal alanda bulunuş biçimine de erkek karar vermelidir.

Evet. Sevmedim, çıkar o kıyafeti derdim. Kendini ait hissettiği adam zaten yanında, onu beğenmiş. Neden başkalarına güzel görünmeye çalışsın ki? (Erkek, 24, Fen-Edebiyat Fakültesi)

Baskın taraf ben oluyordum. Bir yere giderken giyeceği kıyafeti, gideceğimiz mekânı ben belirlerim (Erkek, 24, İİBF).

Bana hiçbir şey söyleyemez ama ben ona söylerim. Haber verecek, arkadaşlarının kim olduğunu söyleyecek bana. Aksi takdirde kızarım ve kavga çıkar (Erkek 24, Fen-Edebiyat Fakültesi).

Erkek kimliğini izleyicilerin, özellikle hemcinslerinin yargılamaları oluşturmaktadır. Erkekler "ispat" gösterilerini flört ilişkilerinde de sürdürmektedir. Erkeklik, müdahaleci tutum ve sert tavırlar ile "garanti altına" alınmaktadır.

3.2. Kadınların Kimlik Sunumu

Saldırgan, güçlü, haşın, baskın, mesafeli, samimiyetten kaçınan, duygusallıktan yoksun, rekabetçi olmak biçimindeki kalıplar bir erkeğin nasıl olması gerektiğini belirleyen genel yasalardır (MacInnes, 1998: 14). Kadınlara düşen ise bu performans karşısında edilgen kalmak ve erkeklerin sahneledikleri piyesi sabote edecek tutum ve davranışlardan kaçınmaktır. Kadınlar yüzyıllardır, erkek görüntüsünü gerçek boyutlarının iki katında gösterebilen büyülü ve enfes bir güce sahip birer ayna görevini yerine getirmişlerdir (Woolf, 2012). Erving Goffman ABD'de üniversiteli kızların randevulaşmaya uygun gördükleri erkeklerin yanındayken zekâlarını ve becerilerini olduğundan az

... (akademik, hakemli, indexli, uluslararası dergi)

gösterdiğini, bu kamufraj yoluyla erkeklik tiyatrosuna riayet ettiklerini belirtmektedir. Oyuncular zaten bildikleri şeyleri erkek arkadaşlarının kendilerine sıkıcı bir şekilde anlatmalarına müsaade etmekte; kendileri kadar yetenekli olmayan kavalyelerinden matematik becerilerini saklamakta, masa tenisi oyunlarını ise oyun tam bitecekken kaybetmektedirler (Goffman, 2004: 48)

Araştırmanın bulgularına göre, erkekler sahiplenme ve koruma; kadınlar sahiplenilme ve korunma durumunda ilişkilerinde iyi hissetmektedir. Kadınların kendilerine uygulanan erkek şiddetini, sahiplenilmek, ilgilenilmek, kıskanılmak ya güvende hissetmek biçiminde görmeleri, kadına yönelik şiddetin yeniden üretilmesinde son derece önemli unsurlardan biridir.

Onun yanında kendimi güvende hissediyorum. Sanki beni tüm kötü şeylerden koruyacakmış gibi hissediyorum (Kadın, 21, Tıp Fakültesi).

Ben hep alttan alıyorum. Çünkü sinirlenince aşırı küfrediyor. Pişman olacağı şeyler söylüyor ve ben duymaktan aşırı sıkıldım. Bu sözler gururumu kırıyordu. Tamam, haklısın, evet diye diye geçiştirmeye çalışıyordum (Kadın, 21, Eğitim Fakültesi).

Açık giyinmemi istemez. Kimsenin bakmasını istemez. Beni sahiplendiğini hissedirim (Kadın, 21, Mühendislik Fakültesi).

Ben ona hiç karışmam. O benim etek boyuma karışır. Hoşuma gider. Kıskanılmak hoşuma gider (Kadın, 20, Mühendislik Fakültesi).

Erkeklik tiyatrosunda kadınlara düşen görev verilen görevi yerine getirerek, erkek karşısında edilgen ve alttan alan taraf olmaktır. Diğer yandan, katılımcıların “sahiplenilme” ve “korunma” beklentileri toplumsal cinsiyet tiyatrosunun dekorunu tamamlamaktadır.

3.3. “Zayıfın” Sergilediği Direniş Sanatları

J. C. Scott’a göre, alt grupların en temel ayakta kalma maharetlerinden biri iktidar karşısında yarattıkları izlenimi yönlendirmek olduğundan dolayı davranışlarına bir gösteri havası kattıkları görülmektedir. Hakimiyeti elinde tutan ile tabiiyet altında olan arasındaki iktidar eşitsizliği ne kadar büyük olursa ve bu eşitsizlik keyfi bir şekilde uygulanırsa, alt grupların “kamusal senaryosu” daha basmakalıp ve ritüel bir görünüme bürünmektedir. İktidar ne kadar tehdit ediciyse, maskenin kumaşı daha da kalınlaşmaktadır. Hâkim olan hiçbir zaman sahneyi mutlak bir şekilde kontrol altında tutmamaktadır, ancak sahnenin olağan temposunda onun istekleri hüküm sürmektedir. Kısa vadede, kendisinden beklendiğini bildiği dizeleri okuyarak ve jestleri yaparak, az çok inanılır bir gösteri üretmek aşağıdakinin çıkarınadır (Scott, 1995: 25-26). Tabi olanın hâkim olanla doğrudan, görünür ve karşı karşıya iken başvurduğu söylem olan kamusal senaryo, tabi olanın hâkim olanla doğrudan, görünür ve yüz yüze bir piyesidir; gizli senaryo ise doğrudan gözleminin ötesinde yer

almaktadır. Gizli senaryo belirli bir toplumsal mekâna ve oyuncular grubuna özeldir (Ünlü, 2019: 42). Her tabi grup eşitsizliğin sıkıntılarında doğan, hâkim olanın arkasından dile getirilen iktidar eleştirisini temsil eden bir “gizli senaryo” yaratmaktadır (Scott, 1995: 15).

İlişkilerinde bir sorun olduğunda erkekler çoğunlukla doğrudan sorunu konuşmak ya da açık bir şiddet sergilemek ve üstünlük kurma yoluna giderken, kadınlar, ağlamak, “trip atmak”, küsmek, gönlünün alınmasını beklediğini göstermek, intikam almak gibi alt politikalar geliştirmek yolunu seçmektedirler.

Genelde kavga esnasında kız arkadaşım susar. Sonra o bir şekilde intikamını alır zaten. Genel olarak kadınlar böyle yapıyor zaten (Erkek, 22, Mühendislik Fakültesi).

Bourdieu’ye göre, bunlar, büyüden kurnazlığa, yalandan pasifliğe erkeklerin uyguladığı fiziksel veya sembolik şiddete karşı kadınların başvurduğu ve kimi zaman hepten görünmez halde olan yumuşak şiddet biçimleridir (Bourdieu, 2015: 57).

Müdahale ederim, Facebook kullanmasını istemiyordum, tartışmıştık. Ben de gizlice Instagram kullanıyordum (Kadın, 19, Mühendislik Fakültesi).

Altan alan o her zaman ve beni sakinleştirmek için altan alıyor, çünkü ben ağlarım (Kadın, 20, İİBF).

Flört ilişkisinde “madun” konumda bulunan kadınların bu konumlarından bazı avantajlar üretebilecekleri birtakım manevralarda buldukları görülmektedir. Altta bulunmak direniş sanatları konusunda kadınlara hem bir repertuar zenginliği hem de meşruluk kazandırabilmektedir. Araştırmaya katılan kadınların, içinde buldukları durumla başa çıkmanın yollarını türettikleri ve bu stratejilerin partnerleri tarafından doğal karşılandığı dikkati çekmektedir. Söz gelimi, ağlamak suretiyle duyguyu yönlendirmek ilişkilerde sıklıkla karşılaşılan stratejilerden bir tanesidir.

3.4. Yalnız Kalmak İle Şiddet Görmek Arasındaki Tercih Olarak Flört İlişkisi

Toplumsal baskı ve kontrol mekanizmaları, bekâr olmanın değerini evli olmaya göre, çocuksuz olmanın değerini çocuklu olmaya göre ya da kız çocuk sahibi olmanın değerini erkek çocuk sahibi olmaya göre değerlendirip önemsizleştirdiği, değersizleştirdiği, ikincilleştirdiği gibi, gençler arasında “flörtü” olup olmamak konusu da bir statü göstergesi haline gelmiş durumdadır. Gençler toplumsal onay almak, statü kazanmak ya da yalnız kalmamak için başladıkları ilişkilerinde bir süre sonra daha da yalnızlaştıklarını, ancak buna karşın ilişkilerini sürdürdüklerini ifade etmektedirler:

En sondakinde olmadı ama daha önce olmuştu. Diğer arkadaşlarımın sevgilisi olduğu için ben de sıkılıyordum. Bu yüzden yaptığım olmuştu (Erkek, 27, Fen-Edebiyat Fakültesi).

...

(akademik, hakemli, indexli, uluslararası dergi)

Yalnız kalmanın “vebalı” gibi görülmesi, gençleri istemedikleri ilişkileri yaşamaya götürebilmektedir.

Bir ilişkinin içerisinde olmayan insanlar için “çirkin”, “sap” gibi nitelermelerin yapılması insanlarda kötü olsa bile bir ilişki yaşamak zorunda olduğunu hissettiriyor ve kötü bir ilişkiyi kabullenmesine neden oluyor (Kadın, 21, Fen-Edebiyat Fakültesi).

Olmamıştı başlarda. Ama tartışmalar arttı, güvenmeme başladı. Onun yüzünden arkadaşlarımı da kaybetmiştim. Son zamanlarda evet. Ondan başka biriyle nasıl olurum diye hiç düşünmediğim için başka birini nasıl severim ya da ayrılırsak ne yaparım gibi düşünceler çok geçti (Kadın, 21, Eğitim Fakültesi).

Kendimi boşlukta hissedeceğimi düşünürdüm. Alışkanlık söz konusu biraz da. Dolayısıyla alıştığımı düşünüp sürdürmeye devam ederdim (Kadın, 20, Fen-Edebiyat Fakültesi).

Aslında, bir ilişkide karşıdakini sosyal çevresinden izole olmaya zorlamak önemli bir psikolojik şiddet biçimidir. Tarafların birbirlerini kendilerine tabi kılmaları, bir taraftan ayrılmak isteyen taraf için önemli bir duygusal baskı yaratırken, diğer taraftan da açık bir şiddet biçimine dönüşebilmektedir.

Bu ilişkimde her zaman oluyor. Biraz da karşılaşacağım tavırdan korkuyorum. Zaman zaman ayrılmak istediğimde olayı çok dramatikleştirdi (Kadın, 23, İİBF).

Zaman zaman oldu. Alışkanlıktan olduğunu düşündüm, çevremde başka arkadaşım kalmamıştı. Sanki beni her şeyden soyutlayıp kendine muhtaç etmiş gibiydi (Kadın, 22, Turizm Fakültesi).

Damgalanma korkusu gençleri flört şiddetinin döngüsünde tutmaktadır. Yalnızlıktan kaçınmak flörtü sürdürmekte ve partnerlerin birbirlerini rehin almalarına neden olmaktadır. Ayrıca ayrılma ihtimali karşılıklı suçlama ve öz suçlama gibi durumlara yol açabilmekte, çiftleri birçok krizin içine sürükleyebilmektedir.

3.5. Özel Alanın Sınırlarının Muğlaklaşması

Gençler arasındaki birbirlerine ve özellikle de erkeklerin kadınlara şiddet uygulama araçlarından birini de dijital ortam oluşturmaktadır. Özellikle, genç kuşağın ağırlıklı olarak kullandıkları sosyal medya uygulamaları, çiftlerin birbirlerinin yakın takibini son derece kolaylaştırmış görünmektedir.

Bu bağlamda, tarafların birbirlerinin telefonlarını kontrol etmeleri, sosyal medya hesaplarını izlemeleri ve hatta büyük oranda doğrudan müdahale etmeleri, hangi sosyal medya uygulamasını kullanıp kullanmayacaklarını belirlemeleri, gece uyumadan önce “son görülme” sabah uyanınca “ilk konuşulan” kişi olma durumunu dikte ettirmeleri gibi sayısız alanda karşılıklı bir özel alanın sınırlarını muğlaklaştırma eylemi gerçekleşmektedir.

... (akademik, hakemli, indexli, uluslararası dergi)

Evet ben isterim o da benden ister. Aldığımız nefesi dahi birbirimize rapor ederiz (Erkek, 19, Eğitim Fakültesi).

İster, bakar telefonlarıma. Hatta telefonlarımızda birbirimizin parmak izi kayıtlıdır (Kadın, 19, Turizm Fakültesi).

Sosyal medyaya girip çıkarken birbirimize haber veriyoruz. Haber verdiğimiz saat dışında girmiş olursak büyük sıkıntı (Kadın, 18, Fen-Edebiyat Fakültesi).

Sosyal medya müdahalelerinde de erkek egemenliği son derece yaygın bir tutum biçimi olarak karşımıza çıkmaktadır.

Ben şifre isterim ama o isteyemez. Vermezse de güvenim eksilir ve kuşku duyarım (Erkek, 24, İİBF).

O benimkine karışmazdı ama ben onun son görülmesini takip ederdim. Her şeyi bilirdim ama ona söylemezdim (Erkek, 23, Fen-Edebiyat Fakültesi).

Flört ilişkisinde özel alanın ortadan kaldırılmasının doğal görüldüğü anlaşılmaktadır. Bu anlayışa göre, güvenin karşılıklı olarak tesis edilmesi için tek yol partnerlerin birbirlerini “gözetiminde” tutmalarıdır. Böylece tahakküm flört ilişkisinin tüm nüvelerine yayılmaktadır.

3.6. Sosyal Çevrelerini Kısıtlamaları ve Birbirlerini İzole Bir Yaşama Sürüklemeleri

Çiftlerin ilişkilerinde zamanlarını değerlendirme, diğerinin davranışlarını, geleceğe dönük planlarını dış görünümünü, arkadaş çevresini belirleme açısından diğerini tahakküm altına almaya yönelik eylem biçimleri sergiledikleri ve bunu da “sevgi/ilgi” olarak anlamlandırdıkları görülmektedir. Örneğin, örneklemin %70,5’i tüm günü birlikte geçirdiklerini ifade etmişlerdir. Burada dikkat çekici olan, çiftlerin ne başka bir arkadaşla, özellikle de karşı cinsle zaman geçirmeleri konusunda ne de taraflardan birinin kendine ait bir hobisi olması konusunda olumlu görüş bildirmiş olmalarıdır. %70’i birlikte geçirdikleri zamanda, kafe ya da evde sohbetle zamanlarını geçirdiklerini belirtmişlerdir.

Kendisi olmadan partnerinin başka arkadaşlarıyla zaman geçirmesi konusundaki tutumları ise, büyük oranda cinsiyet koşullu olarak izin verdikleri biçiminde yanıtlanmıştır. %21,5’i cinsiyet ayırmaksızın partnerlerinin izin vermediklerini, %58’i ise, karşı cinsle kendileri olmadan zaman geçirmelerini kesinlikle onaylamadıklarını belirtmişlerdir.

Arkadaş çevresini, temelde cinsiyet ve başka değişkenlere göre karşılıklı olarak kısıtlayan taraflar, aynı tutumu sosyal medya kontrolünde de göstermektedirler. Görüşmelerde, kendilerinin de partnerlerinin de ilişkilerinin hemen başında, karşılıklı olarak sosyal medya hesaplarında bulunan karşı cinse ait tüm hesapların sildiklerini belirtmişlerdir.

... (akademik, hakemli, indexli, uluslararası dergi)

Kız arkadaşlarımın hepsini sildi (Erkek, 21, BESYO).*Oldu aslında, koskoca beş yıl. Bu süreçte arkadaşlarımı kaybettim. Aşkla, sevgiyle başladığım ilişki zamanla alışkanlık oldu. Böylece tek arkadaşım ve sevgilim o oldu* (Kadın, 23, Fen-Edebiyat Fakültesi).*Evet, çevremde hiç arkadaş bırakmadı. Ne yaparsan benimle yap dediği için mecburen her zaman birlikteyiz. Hem memnunum hem değilim* (Kadın, 19, Turizm Fakültesi).

Kendi içinde bir kısırdöngüye dönüşmüş biçimde, partnerler karşılıklı olarak birbirlerini sosyal çevrelerinden izole ederek yaşamaya zorlarken, bir süre sonra bunun getirdiği yalnızlık, çevrelerinde kimse kalmadığından dolayı tarafların ilişkiyi zorunlu olarak sürdürmelerine neden olabilmektedir. Flört ilişkilerinde, sosyal çevrenin taraflar arasında cinsiyete dayalı olarak sıkı bir şekilde kısıtlanmış olması, tarafları adeta izole bir yaşama sürüklemiştir.

Asla izin vermez. Lisede bile sınıftaki erkek arkadaşlarımla konuşmuyordu. Bu nedenle sınıfta izole gibiydim. Şimdi de öyle hiçbir erkekle konuşmama izin vermez. Ama ben ona karışmazdım yani kız arkadaşları olabilir ancak baş başa bir kızla çıkamaz, ders de çalışamaz (Kadın, 23, Fen-Edebiyat Fakültesi).

Buna bağlı olarak da, yurt ya da eve gidene kadar tüm zamanlarını birlikte geçirdiklerini belirtenlerin oranı, %70,5'dir.

Yurdundan alır, yurduna geri bırakırım (Erkek, 21, Mühendislik Fakültesi).

3.7. İletişim Kurma ve Sorun Çözme Biçimleri

Gençlerin iletişimleri ve sorunları ele alma biçimleri de şiddetin hâkim olduğu bir alan olarak ortaya çıkmaktadır.

Karşılıklı konuşuyoruz ama çözüm bulmak hayli güç oluyor ve bu durum küfürlere, bağırmalara yol açıyor. Bende artık dayanamıyorum, sesimi duyuramıyorum, tamam deyip susuyorum. Bir kaç gün sonra kendiliğinden halloluyor (Kadın, 21, Eğitim Fakültesi).*Genelde olmamış gibi yapıyoruz. Kendi kendimize düşünüyoruz. Biriktirdiklerimiz sonradan büyük patlıyor. Bunu yapmak istemesek de engel olamıyoruz* (Erkek, 26, Turizm Fakültesi).

Gençler arasındaki iletişimde şiddet kendisini, doğrudan bağırma, küfür ya da karşı tarafı aşağılama biçiminde ortaya çıkabildiği gibi, karşı tarafı değersizleştiren, karşı taraf üzerinde duygusal tahakküm kuran bir biçimde de tezahür edebilmektedir. Bir sorun yaşadıklarında alttan alan tarafın %74,5 oranında kadınlar olduğu görülmektedir. Katılımcıların yalnızca %25,5'i "demokratik" bir ilişkileri olduğunu belirtmişlerdir.

3.8. Dijital Şiddet

Stalk eylemi hedef olarak seçilen birini fiziksel olarak gizlice takibe alma, saplantılı bir biçimde peşinde olma anlamına gelmektedir. Dikizlenmek kişinin bilgisi dışındadır. “Stalker”, takibine eşlik eden bu bilgisizlik halinden haz duymaktadır. Takipleri suretiyle kurban üzerinde üstünlük kurduğu duygusuna da sahiptir (Akmeşe ve Deniz, 2017: 25-26). Stalklamanın dijital ağa taşınan “siber” sürümü bir kişiyi internette araştırması, gözetlemesi, paylaşımlarını incelemesi anlamını barındırmaktadır. Stalk kavramı sosyal medya kullanıcıları arasında “eğlenceli” bir anlam kazanmış olsa da stalklama yoluyla insanların özel hayatlarına ilişkin bilgiler, fotoğraflar, videolar vb. birçok bilgi çeşitli açıklardan yararlanarak temin edilmektedir (Serçemeli, 2016).

Stalklama eyleminin; merak duygusunun tatmini, kıskançlık, kıyaslama ya da ilgi duyulan kişiye dair enformasyona ulaşarak onunla temasta bulunma fırsatı elde etme gibi amaçlara yönelik olduğunu söylemek mümkündür (Akmeşe ve Deniz, 2017: 27). Stalklama suç ve davranış bozukluğu olarak kabul edilmesine karşın “siber-stalklama” nispeten kabul edilebilir ve olağan davranış biçimi olarak görülmektedir. İlgi çekmek isteyen herkes “takipçi” sayısını artıracak bir teşhirde bulunmaktadır. Sosyal medyayı bu amaçla kullanan her birey kişisel bilgilerini, konumunu, arkadaş ayrıntılarını ve çok daha fazlasını “gönüllü” olarak ortaya sermektedir (Saltık, 2018: 352-353).

Mesajlaşma uygulamalarında “son görülme” konusunda olduğu kadar “ilk görülme” konusunda da çiftler birbirlerini kontrol altında tutmaktadırlar. Aralarındaki “görülme” ilişkin bir kuralın, gece uyumadan önce son görülmenin ve sabah uyandıklarında ilk görülmenin çiftler arasında olması gerektiğini, aksi takdirde karşılıklı hesap sorma düellosu ortaya çıktığını belirtmektedirler.

Birbirimize iyi geceler dedikten sonra gece uyanıp tekrar girdiysem, ne yaptın da uyumadın, diyor. Sabah girip ona yazmadıysam niye yazmadın diyor (Kadın, 21, Mühendislik Fakültesi).

Gece uyumadan en son konuşulan kişi olması kadar sabah uyandıklarında da haberleştikleri ilk kişi olması çiftler üzerinde önemli bir kontrol aracı olarak ortaya çıkmaktadır.

Bana cevap vermediği zamanlarda bakıyorum son görülmesine. Çevrimiçi olduğu halde bana yazmadığı zaman sinirleniyorum. Benimle konuşmuyorsa kiminle konuşuyor yani (Kadın, 22, Fen-Edebiyat Fakültesi).

Sosyal medya paylaşımları da taraflar arasında şiddet uygulamanın önemli bir aracı olarak ortaya çıkmaktadır. Açık şiddetin yanında, erkekler tarafından kadına yönelik sindirme, korkutma gizli tehditle “hizaya getirme”, yani gizli şiddet biçimleri de uygulanmaktadır.

... (akademik, hakemli, indexli, uluslararası dergi)

Müdahale etmez, etmem de. Bilir yani neyi sevip sevmediğimi, paylaşmaz (Erkek, 24, BESYO).

Evet müdahale eder. Ben de onunkilere müdahale ederim. Arkadaşlarımın numaralarını silmiştim (Kadın, 22, Mimarlık Fakültesi).

Ben müdahale etmem. Genelde erkekler müdahale eder zaten (Kadın, 25, Fen-Edebiyat Fakültesi).

Hem de nasıl. Mesela geç saatte online olmuşsam sabah görünce anında arardı. Ne yaptın, kimle konuştun, ekran fotoğrafı at gibi (Kadın, 21, Eğitim Fakültesi).

Telefonda son görülme tartışmasını sonlandırmak için aynı anda uyumaya karar veren çift, birbirlerine uyguladıkları şiddeti şöyle ifade etmektedirler:

İlk zamanlarda öyle bir tartışma oluyordu. Sürekli aynı anda konuşup aynı anda uyumaya karar verirdik, genelde ben ondan sonra uyurdum. Neden uyumadın, kimle konuştun diye tepki gösterirdi. Benim son görülmem sonra olduğu için tartıştırdı benimle (Erkek, 22, Fen-Edebiyat Fakültesi).

Flört şiddetinde stalklamanın sıradan bir davranışa dönüşerek ilişkiyi “zinde tutmanın”, partnerin dikkatini ilişkiden koparmaması için alarm durumu ilan etmenin bir aracı olarak kullanıldığı görülmektedir. Bu bakımdan, anonim bir “dikizleme” eylemini ifade eden “siberstalklama”, flört şiddetinde “siber-gözetim” halini almaktadır. Siber-gözetim, ilişkinin “dış tehditlerden” korunmasının yegâne yolu olarak kabul edilmektedir.

Yer bildiri gençler arasında birbirlerine karşı güvensizliklerini ve kontrol etme ihtiyacının bir sonucu, şiddetin bir başka yüzü olarak ortaya çıkmaktadır.

Ben istemem, ama erkek arkadaşım istiyor. Son bir olaydan sonra çok istemeye başladı. Mesela duşa girdim çıktım diyorum, saçların ıslak mı, fotoğraf at diyor. Bir yere gittiğimde, neredesin fotoğraf at, diyor (Kadın, 21, Mühendislik Fakültesi).

Tabii ki istiyor. Sürekli adım adım yazmamı istiyor. Otobüse bindim, indim, oturdum gibi. Dakikaları hesaplıyor. Eğer başka bir şey yaptıysam anında kavga çıkıyor. On dakikalık yolu nasıl on beş dakikada geldin, ne yaptın diyor. Ben sadece nereye gideceğini, kiminle gideceğini söylesin ve eve geçince de yazsın istiyorum (Kadın, 22, Eczacılık Fakültesi).

Arada bana fotoğraf atmasını istediğim oldu, çünkü birkaç sefer yalan söylemişti. Benim saat 19:00'dan sonra dışarı çıkmamı istemez, bu yüzden ben de evde fotoğraf atarım (Kadın, 22, İİBF).

3.9. Sembol Taşıma ve Lakap Takma

Clifford Geertz'e göre, kültürü incelemek temsillerin ve onların tanımlama iddiasında oldukları gerçekliği üretme biçimlerinin incelenmesidir. Kültür tanınma, otorite ve söz hakkı için mücadele eden, çekişen temsillerin ve söylemlerin bir arenasıdır (Smith, 2007: 272-273). Anlamli simgeler, aslında, yalın gerçekliğinden alınmış ve deneyime anlam katmak için kullanılan her

... (akademik, hakemli, indexli, uluslararası dergi)

şeydir. Bireylerden çok önce bu simgeler şekillenmiştir. Fakat simgeler, bireyin katkısının olduğu ya da olmadığı bazı eklemeler, çıkarmalar ve kısmi değişikliklerle birey öldükten sonra da varlıklarını sürdürmektedir. Birey yaşadığı sürece bunları ya da bunlardan bazılarını çoğu zaman kendiliğinden ama bazen de bilerek ve özenle kullanmaktadır. Her seferinde yaşadığı olaylara bir yapı kazandırmak, yaşanmış şeyler içinde kendi yolunu bulmaya çalışmaktadır (Geertz, 2010: 64-65).

Türklerde genç kızlıktan kadınlığa geçiş anlamına gelen gelin kuşağı geleneğinde, gelin alınırken, kızın babası şal ve kuşağını güveye sarmakta ve böylece, “babalık velayeti”ni güveye bırakmaktadır. Kırmızı kuşak, bekâreti ve kadının evine bağlılığını simgelemektedir. Gelinin saflığı ilan edilmekte ve güveye bu anlam ile teslim edilmektedir. Ayrıca tembellik yapmamasının, gayretli olmasının, işten kaçmamasının garantisi verilmektedir (Tuna, 2006: 154).

Gençler arasında, “flörtü olduğuna dair” bir nişan, işaret taşımak, “sahipli” olmak anlamına gelmektedir. En çok ortak taşınan semboller, bileklik, kolye, yüzük, ayakkabı, tişört, birlikte fotoğraflarının olduğu saat, isimlerinin yer aldığı ortak dövme olarak ortaya çıkmıştır.

Evet, yüzüğümüz var. Başka erkekler kız arkadaşına bakmasın diye (Erkek, 19, Fen-Edebiyat Fakültesi).

Yüzük taşıyoruz, çünkü eğer yüzüğümü çıkarırsak çok büyük kavga ederiz (Erkek, 19, Eğitim Fakültesi).

Diğer taraftan, gençler arasında birbirlerine taktıkları lakaplar daha çok diğerinin kendisinde eksik olarak algıladığı bir özelliğinin vurgulanması biçiminde ortaya çıkmaktadır. Burada da kadınlar daha çok “kadınsı” özellikleri olmadığı vurgusu ile erkekler de “erkeksi” özelliklerinin “eksiklikleri” vurgusu ile lakap takma şiddetine maruz kalmaktadırlar. Örneğin, kadın için “kilolu” olmak erkekler tarafından kadınlara en çok hatırlatılan özelliklerin başında gelmektedir. Erkeklerin güçlü, kaslı, uzun boylu olmalarına yönelik beklentiler şiddete maruz kalmalarına neden olmaktadır.

Aşkı diyorum, o da “dombili” diyor. Kilo aldığım zaman bu lakap bana kendimi kötü hissettiriyor (Kadın, 21, Mühendislik Fakültesi).

Kel der. Şaka yapıyor biliyorum ama yine de üzülüyorum (Erkek, 24, Mühendislik Fakültesi).

Ben bazen öküz, odun derim, en çok da “ormantik” derim. Çoğu kez romantik olmuyor. Ha, bir de o bana çilli diyor. Bu tabiri çok sevmiyorum (Kadın, 19, Turizm Fakültesi).

Normal erkek standartlarına göre kısayım ve bunun da farkındayım. Kız arkadaşımın bazen şaka yoluyla bana söylediği “cücük” kelimesi beni kırabiliyor. Ben de ona sinirlenince “saftirik” diyorum. Çünkü çoğu zaman o da benim bahsettiğim şeyleri anlamıyor (Erkek, 23, İİBF).

Flörtte partnerlerin birbirlerini “temellük etme” biçimleri dikkat çekicidir. İlişkinin ispatı olan bir aksesuarın taşınması flörtü kontrol altına alma kaygısının tezahürüdür. Aynı kırmızı kuşakta olduğu gibi bir “fetiş” yoluyla ilişkinin duyurulmasını ve anlamdan yana zenginleştirilmesini ifade etmektedir. Flörtün kontrol altına alınmasıyla beraber partnerlerin birbirlerine “teklifsiz” davrandıkları görülmektedir. Lakap takma temellük etmenin başka bir safhasıdır; ancak “patavatsızlığı” nedeniyle rencide edici olabilmektedir. Fetişin duyurulmasının bedeli tüm sınırların aşındırılması olmaktadır.

Sonuç

Flört şiddeti farklı biçimlerde tezahür etmektedir. Erkeklerin erkeklik mizansenini flört şiddetinin katmanlarını da belirlemektedir. Erkeklik performansı çok yönlü bir sahnelemeyi kapsamaktadır. Erkekler güçlü ve ödün vermez oldukları kabulünden dolayı sürekli bir test edilme halindedir. Bu testin flört ilişkilerine tüm katılımıyla yansıdığı görülmektedir. Erkeklerin senaryosunda kadınlara düşen rol ise alttan almak, edilgen olmak ve sahiplenilmeye razı olmaktır.

Hâkim ve tabi gruplar arasındaki iktidar manevralarına flört ilişkisinde de karşılaşmaktadır. Erkeklerin abluka altına alan baskınlıkları, ilişkinin tüm kurallarını tayin etmeleri ve kendi senaryolarını her şeyin üstünde tutmalarına karşılık kadınlar gizli senaryo üretebilmektedir. Susmak ve ağlamak erkeğin kontrolünün gevşetilip kadının lehine bir atmosfer yaratmak için kullanılan direniş taktiklerindedir. Araştırmanın bulguları flört ilişkisinin “asimetrik savaş” metotlarıyla dolu olduğunu ortaya koymaktadır.

Toplumsal damgalamanın saldırılarından kaçınma mücadelesi flört şiddetini besleyebilmektedir. Yalnız olmanın toplumsal dışlanmaya yol açacağına ilişkin kaygılar sorunlu ilişkilerin sonlandırılmamasına, partnerlerin bir döngünün içerisine mahkûm olmalarına neden olabilmektedir. İlişkide sadakat hususunda kaygılar hep kol gezmektedir. Çiftler birbirlerini gözetim altında tutarak istenmeyen gelişmelerin önüne geçmek istemektedir. Gözaltında tutma tüm diğer sosyal etkileşim biçimlerinin sınırlandırılmasına, hatta sonlandırılmasına kadar uzanmaktadır. Flörtte kişisel alanın zapturapt altına alınması dijital uzama da nakledilmektedir. Çiftler sosyal medya paylaşımlarında, takip durumlarında, mesajlaşma uygulamasında en son ne zaman görüldükleri konusunda izin almak zorundadır. Yer bildiri yapma ise bir diğer yükümlülüktür. Sürekli suç mahallinde olmadıklarını ispatlamaktan sorumludurlar. Partnerlerin denetim politikaları sembolik olarak da yürütülmektedir. Flörtün nişanesi olan aksesuarlar kadın ve erkek arasında bir temellük etme ağı kurmaktadır.

Fiziksel şiddetin izlerinin “görünür” olmasına karşın duygusal şiddetin bir türlü görülmemesi araştırmanın en bariz bulgularından bir diğerini oluşturmaktadır. Fiziksel şiddete uğraması durumunda ilişkisini hemen bitirebileceğini belirten görüşmeciler, duygusal şiddete maruz bırakan ilişkilerini devam ettirmekten yana tercihlerini kullanmaktadırlar. Tarafların telefon şifresinden, sosyal medya kullanımını kontrol etmeye, arkadaş çevresini belirlemeden, kıyafet denetimine, dışarıda bulunulacak saatleri belirlemeye kadar birbirleri üzerinde tahakküm kurmaya çalışmaları aralarında güven olmadan ilişkiyi sürdürdüklerini göstermektedir.

Kaynakça:

- Akmeşe, Z. ve Deniz, K. (2017). Stalk, Benliğin İzini Sürmek. Yeni Düşünceler Dergisi, 8, s. 23-32.
- Bookwala, J., Frieze, I., Smith C, & Ryan, K. (1992). Predictors of Dating Violence: A Multivariate Analysis. *Violence and Victims*, 7 (4), s. 297–311.
- Bourdieu, P. (2015). *Erişim Tahakkümü*. (B. Yılmaz, Çev.). İstanbul: Bağlam Yay.
- Connell, R. W. (1998). *Toplumsal Cinsiyet ve İktidar*. (C. Soydemir, Çev.). İstanbul: Ayrıntı Yay.
- Franklin, C.W. (1987). *The Changing Definition Of Masculinity*. New York ve Londra: Plenum.
- Geertz, C. (2010). *Kültürlerin Yorumlanması*. (Hakan Gür, Çev.). Ankara: Dost Kitabevi Yay.
- Goffman, E. (2004). *Günlük Yaşamda Benliğin Sunumu*. (B.Cezar, Çev.), İstanbul: Metis Yay.
- Gover, A., Kaukinen, C. & Fox, K. (2008). The Relationship Between Violence in the Family of Origin and Dating Violence Among College Students. *Journal of Interpersonal Violence*, 23 (12), s. 1667-1693.
- Hearn, J. (2007). *Masculinity/Masculinities*. M. Flood, J. K. Gardiner, B. Pease & K. Pringle (Edt.). *International Encyclopedia of Men and Masculinities* (s. 390-394). Londra ve NewYork: Routledge.
- KASAUM (2019). *Akademide Kadın İstatistikleri, 2019*, 20.01.2021 tarihinde kasaum.ankara.edu.tr/files/2019/01/Akademide-Kadın-İstatistikleri.docx adresinden erişilmiştir.
- MacInnes, J. (1998). *The End of Masculinity: The Confusion Of Sexual Genesis And Sexual Difference In Modern Society*. Buckingham and Philedelphia: Open University Press.
- O'Reilly, A. (2001). Introduction. A. O'Reilly (Edt.). *Mothers And Sons: Feminism, Masculinity, and The Struggle To Raise Our Sons* (s. 1-22). Londra ve New York: Routledge.
- Özdere, M. & Kürtül, N. (2018). Flört Şiddeti Eğitiminin, Üniversite Öğrencilerinin Flört Şiddetine İlişkin Tutumlarına Etkisi. *Social Science Development Journal*, 3 (9), s. 123-136.
- Person, E. (2009). *Masculinities, Plural*. B. Reis & R. Grossmark (Edt.). *Heterosexual Masculinities* (s. 1-23). Londra ve New York: Routledge.
- Saltık, R. (2018). Sosyal Sermaye ve Armağan Ekonomisi Üzerinden Sosyal Medya ve Stalk Olgusu: Instagram Üzerinden Bir İnceleme. *Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 30, s. 345-363.
- Scott, J.C. (1995). *Tahakküm ve Direniş Sanatları*. (A.Türker, Çev.). İstanbul: Ayrıntı Yay.

...

(akademik, hakemli, indexli, uluslararası dergi)

- Serçemeli, C. (2016). Sosyal Medyada Mahremiyetin Gizliliğini İhlalde Yeni Bir Trend Olan ‘‘Stalk’’a Hukuki Açıdan Bir Bakış, 7. Hukukun Gençleri Sempozyumunda sunulan bildiri, Eskişehir. 29.01.2021 tarihinde <http://www.umut.org.tr/userfiles/files/Ceyhun%20Ser%C3%A7emeli.pdf> adresinden alınmıştır.
- Smith, P. (2007). Kültürel Kuram. (Selime Güzelsan & İbrahim Gündoğdu, Çev.), İstanbul: Babil Yay.
- Sugarman, D. B. & Hotaling, G. T. (1989). Dating Violence: Prevalence, Context, and Risk Markers. M. A. Pirog-Good ve J. E. Stets (Edt.). Violence in Dating Relationships: Emerging Social Issues (s. 3–32). Westport, USA: Praeger Publishers.
- Tuna, S. (2006). Türk Dünyasındaki Düğünlerde Koltuklama ve Kırmızı Kuşak Bağlama Geleneği. Bilig, 38, s.149-160.
- Türk, B., Hamzaoğlu, N. & Yayak, A. (2020). Flört Şiddeti Üzerine Bir İnceleme. Türkiye Klinikleri Adli Tıp ve Adli Bilimler Dergisi, 17(1), s. 73-81.
- Ünlü, Ç. (2019). Yarı-Kamusal Alanda Kadın Deneyimlerine Etnografik Bakış. Fe Dergi, 11 (2), s. 38-50.
- WEF (World Economic Forum). (2018). The Global Gender Gap Report 2018. 29.01.2021 tarihinde https://bianet.org/system/uploads/1/files/attachments/000/002/369/original/WEF_GGGR_2018.pdf?1545146868 adresinden erişilmiştir.
- Woolf, V. (2012). Kendine Ait Bir Oda. (İlknur Özdemir, Çev.). İstanbul: Kırmızı Kedi Yay.